

VASILE ANDRU
(22 MAI 1942, BAHRINEȘTI – 21 OCTOMBRIE 2016,
BUCUREȘTI)

Vasile Andru

(22. Mai 1942, Bahrinestie – 21. Oktober 2016, Bukarest)

*(Zusammenfassung)**

Der Beitrag *Vasile Andru (22. Mai 1942, Bahrinestie – 21. Oktober 2016, Bukarest)* präsentiert in seinem biobibliographischen Format die literarische Tätigkeit eines repräsentativen zeitgenössischen, aus der Bukowina stammenden Schriftstellers. Es werden die „Entstehungszeiten“ seiner Schriften, die veröffentlichten Werke (Kurzprosa, Romane, kritischen und lehrreichen Essays, sein Tagebuch), die Besonderheiten der epischen Formel, der imaginäre Topos, die Offenheit den neuen Erfahrungen der Modernität gegenüber, das besondere Interesse für die Interferenzen zwischen Prosa und der „Wissenschaft der menschlichen Optimierung“ hervorgehoben. In diesem Rahmen werden mehrere Auszüge aus Interviews mit dem Autor eingefügt, die für die Vielfalt der Probleme kennzeichnend sind, die unser Schicksal in der Welt betreffen.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: die Bukowina, der Geburtsort/das Ortsgefühl, der Archetyp des Hauses, heraldisches Zeichen, Toleranz, Weltbürger, dem Sakralen näher leben, heilige Inspiration, „Schicksalstherapie“, Wissenschaft des Glücklich sein.

Vasile Andru, pe numele său adevărat Vasile Andrucovici, se naște la 22 mai 1942, în satul Bahrinești, regiunea Cernăuți, în familia țăranilor Teodor Andrucovici și Ecaterina, născută Păun. În acest an, familia Andrucovici părăsește satul Bahrinești, aflat sub ocupație sovietică încă din vara anului 1941, trece clandestin frontiera și se stabilește în satul Mușenița, din apropiere. Bunicii săi din Bahrinești, Constantin și Eudochia, sunt deportați în 1941 în Siberia. Aici moare, în 1951, bunica Eudochia, numai bunicul Constantin întorcându-se ulterior acasă. Printre cei 134 de țărani din Bahrinești, deportați în Kazahstan, în noaptea de 12 spre 13 iunie 1941 (32 de familii), unde își găsesc sfârșitul, în mod tragic, 94 de

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

consăteni, se află alți trei țărani din neamul său: Andrucovici Domnica, Andrucovici Mihai și Andrucovici Ștefan¹.

În refugiu, copilul urmează școala elementară la școlile din Mușenița și Baineț (1949–1956), după care frecventează Școala Medie Mixtă din Siret (1956–1958) și Liceul de Băieți „Eudoxiu Hurmuzachi” din Rădăuți (1958–1960). În perioada 1960–1965, urmează cursurile Facultății de Filologie, Secția franceză-română, de la Universitatea „Al. I. Cuza” Iași. După absolvirea facultății, funcționează ca profesor de limba franceză la Liceul „Ștefan cel Mare” din Suceava (1965–1967), apoi este asistent universitar la Institutul Pedagogic de 3 ani Suceava (1967–1973) și, sporadic, la Universitatea din Craiova (1973–1975).

În 1975, părăsește cariera universitară și se consacră scrisului, practicii sapiențiale și cercetării procedurii filocalic *oratio mentis*, devenind membru al grupului de practicanți Yoga, interzis în România, în 1982. Începând din ultimii ani ai acestui deceniu, este redactor principal la „Viața românească” (1978–2005). În 1987, inaugurează seria conferințelor-atelier de practică isihastă și de optimizare umană. Face stagii de documentare antropologică la Roma, cu burse acordate de guvernul italian, unde cercetează Biblioteca Vaticanului (1980 și 1989) și la Paris, cu o bursă acordată de Fundația „Pour une entraide intellectuelle européenne” (1990, 1991). Beneficiind de o Bursă „Sivananda”, întreprinde călătoriile de studii în India (1992, 1996). Aici, Centrul „Sivananda” din Trivandrum îi conferă titlul de master în filosofia Vedanta.

Vasile Andru participă, peste hotare, la simpozioane de istoria religiilor: Paris, Salonic, Mount Abu, Kottayam, Loano, călătorește la Muntele Athos (1997, 1998, 2004) și în Tibet.

În 1990, fondează Grupul de Optimizare Umană, iar în 1994 întemeiază Centrul Național de Practică Isihastă, având șase filiale în țară. Expunerile din cadrul conferințelor-atelier și cenaclurilor, organizate aici, sunt publicate în volum (1994). În 1990, Vasile Andru devine redactor-șef al revistei „Arhetip”, din care apar 11 numere, și unul dintre principalii membri ai Grupului Yoga pentru Restaurare Umană (GYPRU). Tot acum, ține cursuri, la Sala Dalles, de tehnici de stimulare mentală în cadrul Universității Cultural-Științifice, precum și în cadrul Cercului de practică isihastă *oratio mentis* de la Casa de Cultură a Studenților din București. La sfârșitul anului 1991, părăsește revista „Arhetip” și fondează,

¹ Lista familiilor deportate din Bahrinești, raionul Hliboca, în Kazahstan, în iunie 1941, este întocmită de ziaristul Ștefan Broască și publicată în ziarul „Plai românesc”, Cernăuți, nr. 10–12, din 2000. Ulterior este republicată de Vasile Ilica în volumul *Martiri și mărturii din nordul Bucovinei (Fântâna Albă, Suceveni, Lunca, Crasna, Igești...)*, Oradea, Editura Imprimeriei de Vest, 2003, p. 427–427.

împreună cu Radu Ștefan și yoghinul Mario-Sorin Vasilescu, Editura Axis mundi și publicația omonimă, din care apare un singur număr.

În perioada 1993–1994, predă cursul *Tehnici de creativitate* la Facultatea de Ziaristică București și este invitat să conferențeze în Italia (la Padova și Ischia), în Spania (Barcelona), Australia (Melbourne și Sydney) și SUA (New York).

Ca adept al pelerinajelor inițiatice, consemnate în pagini de jurnal, Vasile Andru călătorește, începând din 1998, în Noua Zeelandă, unde își stabilește o „rezidență permanentă” (Wellington, 1999). Aici este interesat de tradiția inițiativă maori și de practicile terapeutice polineziene. Revenit în România, face parte din Juriul internațional „Balkanika”, militând pentru promovarea culturii est-europene.

În 2001, Vasile Andru este delegat la Congresul internațional PEN al scriitorilor, de la Tokyo. După congres, face călătorii culturale în Kyoto, Fukuoka și Nagasaki. Din 2007, devine redactor al revistei „Lumină lină. Gracious Light” (New York).

Vasile Andru debutează literar, în 1967, cu schița *Colindul dificil*, ce îi apare în „Suceava”, suplimentul literar al periodicului „Zori noi”. După această dată, publică proză scurtă în „România literară”, fiind remarcat de S. Damian². Debutul editorial al scriitorului bucovinean se produce cu volumul *Iutlanda posibilă*, proză scurtă (București, 1970), ce inaugurează „o serie masivă” de cărți: proză scurtă, romane, eseuri teoretico-programatice și sapiențiale, „memoriale ale unor voiaje reale sau spirituale”, toate evidențiindu-l ca pe un „autor inclasabil”, rezistând „tipologizării sau operațiilor de afiliere comparativă la formule, generații sau coterii literare”. Scrierile sale din perioada de început „lasă impresia de stabilitate neliniștită, întemeiată pe un dinamism subteran”. În creațiile sale în proză din această perioadă, „eclectice ca gen, ca formulă epică și ca topografie imaginară”, exegeza observă „o rezistență subterană tenace față de rețetele în uz ale scrisului”. Scrierile sale sunt, astfel, „consecințe ale unei elaborări meticuloase, programate la rece”, „lucrate migălos, urmând un canon muzical anumit (cântul gregorian), în care monodia alternează calculat cu contrapunctul”: *Mireasa vine cu seara*, proză scurtă (București, 1973), *Mirele*, roman (București, 1975), *Arheologia dorințelor*, proză scurtă (București, 1977), *Noaptea împăratului*, roman (București, 1979, tradus, în anul 1980, în patru limbi).

Scrierile din deceniul următor marchează „o turnantă vizibilă”. Un volum de proză scurtă, câteva romane și un volum programmatic de eseuri ilustrează „apetitul pentru elaborările teoretice” al scriitorului, care îl plasează „în sfera de gravitație a promoției optzeciste”, autorul declarându-se „fascinat de avangarde”, de „neomodernismele postbelice”. În unele dintre acestea, este vizibilă „insistența autorului” asupra interferenței dintre proză și „științele optimizării umane”, formulă care îi aparține: *O zi spre sfârșitul secolului*, roman (București, 1983),

² S. Damian, *Fals tratat despre psihologia succesului*, București, 1972, p. 74–81.

Turnul, roman (București, 1985), *Progresia Diana*, roman (București, 1987), *Viață și semn*, eseuri sapiențiale (București, 1989).

După 1990, în scrierile lui Vasile Andru devine prioritară explorarea structurilor mentalului colectiv: *Muntele Calvarului*, roman (București, 1991), *Un univers cu o singură ieșire*, proză scurtă (București, 1997), *Păsările cerului*, roman (București, 1999; tradus în cinci limbi și răsplătit cu Premiul internațional Balkanika, Istanbul, 2000), *Cel mai îndepărtat paradis*, proză scurtă (Cluj-Napoca, 2001), *Operație pe creier sau Eros și Thanatos*, proză (București, 2003), *Grădinile ascunse*, roman (Pitești, 2006). În *Muntele Calvarului*, roman cu mai multe versiuni, scris în 1987 și 1988, căpitanul Victor Mușat este partizanul Gavril Vatamaniuc din munții Bucovinei. Mărturisirea lui de aici, făcută în numele unei generații de luptători, este cutremurătoare și trebuie reținută pentru admirabila-i capacitate de înțelegere a istoriei: „Eram singuri. Mâna de fier a lui Stalin încercau munții. Eram prea singuri [...]. Nu știam că înfruntăm două imperii, credeam cu luptăm cu o minoritate comunistă, instalată samavolnic. În toți munții se aflau grupuri de rebeli. Dar ele n-au știut să se unifice. Nu au devenit un front. A lipsit atunci un lider. Nimeni din noi n-a fost atât de mare sau atât de priceput ca să devină simbol. Eram dezbinați și ușor de înfrânt. [...] Noi am ținut sus ultimul tricolor fără pată. [...] Nu ne dădeam seama că un întreg popor intra în temniță. Era pentru prima dată în istoria modernă când un întreg popor intra în temniță, iar șefii săi deveneau temniceri și torționari”³.

„Scăpat de sub supravegherea criticii – afirmă Alex Ștefănescu –, prozatorul a alunecat spre cu totul altceva, s-a transformat într-un fel de înțelept-pedagog-călugăr, propovăduind nici mai mult, nici mai puțin decât ameliorarea speciei umane. Tehnicile de ameliorare recomandate virtualilor prozești sunt un amestec pitoresc și suspect de practici creștine și yoga, în conformitate cu o modă a transcendentului, parapsihologiei, zodiacurilor, bioenergiei, indianismului etc., etc. [...] Vasile Andru ia foarte în serios acest senzațional psihologic. Întreprinde călătorii de studii în India, ține, în România, lecții de «terapie a destinului», realizabilă printr-un «cumul de soartă bună», scrie cărți de inițiere în «știința» reciclării sufletului omenesc”⁴.

Psihocibernetica îi oferă prozatorului sugestii pentru repertoriul său de „sintagme cu ecou abisal”, între care un rol important îl deține „iluminarea”. Noua vârstă a scrisului lui Vasile Andru este „escortată” de un volum programatic, *Memoria textului*, eseuri critice (București, 1992), în care autorul pledează pentru echivalarea creației cu producția unor „reacții necesar-modelatoare” ale speței.

³ Vasile Andru, *Muntele Calvarului*, București, Editura Militară, 1991, p. 98–100, 290. Vezi și Vasile I. Schipor, *Gavril Vatamaniuc – un model de curaj și demnitate în mișcarea de rezistență antisovietică și anticomunistă din Bucovina*, în „Analele Bucovinei”, Rădăuți – București, anul XX, nr. 2 (41), [iulie-decembrie] 2013, p. 639–656.

⁴ Alex Ștefănescu, *Vasile Andru*, în volumul *Istoria literaturii române contemporane, 1941–2000*, București, Editura Mașina de scris, 2005, p. 1056–1057.

În ultimele decenii, Vasile Andru publică mai multe volume de eseuri sapiențiale: *India văzută și nevăzută* (București, 1993; reeditată, cu o traducere în engleză), *Terapia destinului* (Iași, 1994; cartea cu cele mai multe reeditări și cu o traducere în franceză), *Misticii din Carpați* (Chișinău, 1998), *Psihoterapie isihastă* (Chișinău, 2000), *Istorie și taină la Sf. Munte Athos* (București, 2001), *Yaatra. Jurnal în India* (București, 2002), *Isihasmul sau meșteșugul liniștirii* (Chișinău, 2002), *Exorcismele* (Pitești, 2004), *Viață și veac* (2004), *Înțelepciune indiană*, antologie (Pitești, 2005), *Surâd, deci exist...* (Suceava, 2008), *Farmece, legări, dezlegări* (Suceava, 2009), *În căutarea Raiului promis* (2009), *Întâlniri cu maeștri și vizionari. Călătorii inițiatice* (Pitești, 2011)⁵.

Antum, creația sa este reunită în câteva antologii, dintre care cea dintâi este de autor: Vasile Andru, *Proză, eseuri, interviuri*, studiu introductiv, antologie și selecția reperelor critice de Constantin Blănaru, Chișinău–Rădăuți, Editura Hyperion–RO Basarabia-Bucovina Press, 1995, 400 p.; *Experimentul literar românesc postbelic* (Pitești, 1998); *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice* (1999).

Vasile Andru este ales, în 1990, șeful Secției de proză a Asociației Scriitorilor București (trei mandate) și în Comitetul Uniunii Scriitorilor din România (două mandate).

Pseudonime: Vasile Andru, V. Alinescu.

Scriitorul Vasile Andru, originar din Bucovina ocupată, „prozator remarcabil” (Valeriu Cristea, 1987), „un partizan al prozei autoreferențiale” (Eugen Simion, 1987), care „cultivă un sentiment al misterului existenței, însă nu în forme spectaculoase [...], ci la nivelul sugestiei” (Alex Ștefănescu, 1979), „un textualist moderat” (Ion Apetroaie, 1994), moare la 21 octombrie 2016, la București.

Vasile Andru, prozator remarcabil, eseist și publicist, este autorul unor confesiuni memorabile ce privesc, între altele, destinul nostru în lume, confesiuni risipite cu generozitate în interviurile acordate, de fiecare dată, la revenirea acasă. Sub semnul acestora, din care reproducem, în finalul articolului nostru câteva fragmente, să-l pomenim ritualic și acum, în preajma Rusaliilor și a solstițiului de vară, (re)citindu-l, în special, în momentele cu încărcătură magică ale anului: „Rădăuți[i] mi-a[u] dat sentimentul locului care este casa mea dintotdeauna. Ești cetățean al lumii, dar vii dintr-o casă. Și casa armonioasă îți determină capacitatea de armonie pentru toată viața. Satele din jurul Rădăuți[lor] îmi inspiră rudenie de sânge și o nemărginită căldură. Ele sunt arhetipul casei. M-am mirat de acest amestec de căldură și solemnitate, al cărui secret numai Bucovina îl știe; căci, de regulă, căldura dizolvă solemnitatea, numai în Bucovina ele subzistă împreună.

⁵ M[onica] S[piridon], *Andru Vasile*, în Eugen Simion (coordonator general), *Dicționarul general al literaturii române*, vol. I (A–B), București, Editura Univers Enciclopedic, 2004, p. 170–171.

Sunt daruri pentru soartă. [...] Toate acestea mi-au rămas ca un semn heraldic⁶; „Sunt un ascet al scrisului. Iar scrisul este o asceză bucuroasă, care nu te smulge din lume, nu-ți cere să lași lumea și să mergi la pustie, ci îți restituie întreit lumea. Ca om, sunt dintre cei care s-au născut cu gena mulțumirii. Precum un filosof din vechime, aș zice: «Mulțumesc Domnului că m-am născut latin și nu barbar, răbdător și nu anxios, cu toleranță la frustrare și nu intolerant»”; „În India, am descoperit o lume trăind mai aproape de sacru. Așa cum răzeșii lui Sadoveanu, sau oamenii din Țara Vrancei, sau cei din satul Toderița trăiesc mai aproape de sacru. M-a fermecat normalitatea Indiei: la indieni am găsit două lucruri excelente: nervii și transporturile. Mai ales nervii, foarte buni! Știți, indienii nu înjură niciodată. Și au o știință a fericirii, bazată nu pe posesiune, ci pe liniște”; „Mă simt ca acasă pe planetă. Am senzația de sat natal în cele mai îndepărtate locuri: în Ischia italiană, sau în Kerala indiană (unde oamenii, dravidienii, chiar seamănă caracterial cu românii: au o blândețe inteligentă, românească. Tot sat natal am simțit în Dharamsala (zis Micul Tibet) și în Aotearoa polineziană. Și, totuși, am mereu o bucurie intensă când mă reîntorc în București: «Ca și cum soarele aici l-aș fi îngropat!»⁷; „După război, am revenit în Bucovina; ne-am stabilit în Mușenița, care este o bucată din Bahrineștiul sfărțecat de granița pusă de Stalin. Granița taie în două chiar și un ogor al familiei noastre”; „În unele ore bilanțiere, am senzația că sunt un personaj tragic [...]. Când spun că uneori mă simt un personaj tragic, nu mă gândesc la niște proiecte nerealizate, la niște iluzii părăsite, ci la răni simple, sângerări afective. Știu, conștiința tragică vine din absența iluminării. Adică: pentru a supraviețui unei traume, unui dezastru afectiv, trebuie să ai o iluminare. Să ieși din condiția umană, de tot sau pe durate lungi...”⁸

De-a lungul anilor, fac referire la viața și activitatea lui Vasile Andru, între alții: Dim. Păcurariu (coordonator), *Dicționar de literatură română. Scriitori, reviste, curente*, București, Editura Univers, 1979, p. 21; Emil Satco, Ioan Pînzar, *Dicționar de literatură Bucovina*, Suceava, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbirer”, 1993, p. 11; Ion Apetroaie, *Vasile Andru – textualist moderat*, în volumul Ion Popescu-Sireteanu (coordonator), *Siretul, vatră de istorie și cultură românească*, Iași, Editura Omnia, 1994, p. 429–435; Constantin Blănar, *Vasile Andru – un scriitor la sfârșit de mileniu*, în volumul Vasile Andru, *Proză, eseuri, interviuri*, Chișinău–Rădăuți, Editura Hyperion–Ro Basarabia-Bucovina Press, Colecția „Antologia scriitorilor bucovineni”, 1995, p. 5–32; Emil Satco, *Enciclopedia*

⁶ Apud Vasile I. Schipor, *Districtul/județul bucovinean Rădăuți. O cronologie de istorie a culturii*, în volumul Filimon Rusu, *Amintiri. Oameni și locuri din Țara Fagilor, Cuvânt-înainte de D. Vatamaniuc*, m. o. al Academiei Române, București, Editura Academiei Române, Colecția „Enciclopedia Bucovinei în studii și monografii” (26), 2009, p. 245–246.

⁷ *Cine este Vasile Andru*, texte îngrijite de Violeta Cristea, în „Jurnalul național”, București, 22 mai 2006. Apud www.vasileandru.ro/; accesat: 21 octombrie 2016, 15 iunie 2017.

⁸ *Geografia sacră și profană a vieții. De la Bahrinești la „grădinile ascunse”*, interviu acordat, la Suceava, lui Leonard Gavrilu, 30 mai 2007. Apud www.vasileandru.ro/; accesat: 21 octombrie 2016, 15 iunie 2017.

Bucovinei, vol. I, Iași–Suceava, Editura Princeps–Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera”, 2004, p. 44; M[onica] S[piridon], *Andru Vasile*, în Eugen Simion (coordonator general), *Dicționarul general al literaturii române*, vol. I (A–B), București, Editura Univers Enciclopedic, 2004, p. 170–171; Alex Ștefănescu, *Istoria literaturii române contemporane, 1941–2000*, București, Editura Mașina de scris, 2005, p. 1055–1057; Aurel Sasu, *Dicționarul biografic al literaturii române DBLR*, I (A–L), Pitești, Editura Paralela 45, Colecția „Marile dicționare Paralela 45”, 2006, p. 47; Iulia Mihăileanu [Iulia Brânză], *Vasile Andru, de la scriitor la isihast itinerant. Eseu monografic*, în volumul Marian Olaru (coordonator), *Colegiul Național „Eudoxiu Hurmuzachi”, 1872–2012*, I, *Contribuții la istoria învățământului rădăuțean*, Suceava, Editura Cygnus, 2013, p. 87–144; Clara Mărgineanu, *Vasile Andru, un reper al salvării prin arta românească de a trăi*, articol postat, la 18 mai 2013, pe site-ul: jurnalul.ro/.../vasile-andru-un-reper-al-salvarii-prin-arta-romaneasca-de-a-trai-643270... (accesat: 21 octombrie 2016, 14 iunie 2017); *Vasile Andru*, crispedia.ro/vasile-andru (accesat: 14 iunie 2017); *Vasile Andru (22 mai 1942 – 21 octombrie 2016)*, *Wikipedia*, enciclopedie liberă: https://ro.wikipedia.org/wiki/Vasile_Andru (accesat: 14 iunie 2017).

Vasile I. Schipor

Vasile Andru la Institutul „Bucovina”, Rădăuți, 14 mai 2010